

УДК 811. 133. 1: 81'367.7
DOI: 10.32342/2523-4463-2021-1-21-22

А.В. ЛЕПЕТЮХА,
*доктор філологічних наук, доцент,
доцент кафедри романської філології
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди*

СИНОНІМІЧНІ БЕЗСПОЛУЧНИКОВІ ПІДРЯДНІ ВИСЛОВЛЕННЯ ПОЛІПРЕДИКАТИВНИХ СТРУКТУР З ДІЄПРИКМЕТНИКОВОЮ ТА ДІЄПРИСЛІВНИКОВОЮ ГОЛОВНИМИ ЛЕКСЕМАМИ (на матеріалі французької художньої прози ХХ – початку ХХІ ст.)

У статті виокремлено абсолютні пре-, інтер- і постпозитивні граматизовані та типові аграматизовані (усталені в мовленні та неусталені в мові) дієприкметникові та дієприслівникові звороти й постпозитивні об'єктні дієприкметникові звороти, що визначено як синонімічні підрядні висловлення з імпліцитно-експліцитною предикацією з головною лексемою дієприкметником / дієприслівником з темпоральним, причинно-наслідковим, умовним та експлікативним семантичними значеннями. Аналізовані конструкції розглянуто як синонімічні одно- та двобазові трансформи первинної підрядної пропозиції в межах функціонально-семантичного макрополя, яке містить мікрополя первинної пропозиції та семантично і синтаксично нюансованих наближуваної, приблизної, близької, подібної та ко(н)текстуально адекватної структур. Остання актуалізується у вигляді компресованої мовленнєвої інновації – синонімічної дієприкметникової або дієприслівникової преференціальної опції. Метою статті є виокремлення семантико-синтаксичних типів синонімічних абсолютних дієприкметникових / дієприслівникових зворотів і об'єктних дієприкметникових зворотів та обґрунтування їхньої ко(н)текстуальної пертинентності. За допомогою методу зворотної реконструкції (мовлення → мова) віртуальних (мовних) трансформаційних процесів ідентифіковано члени синонімічного ряду та шляхом «альтернативного» лінгвістичного експерименту визначено ступінь їхньої ко(н)текстуальної пертинентності. Виявлено, що автор актуалізує досліджувані конструкції для полегшення або ускладнення інтерпретації повідомлення реципієнтом залежно від певного прагматичного планування розповіді, комунікативної інтенції та ідіостильових особливостей. Доведено, що «альтернативний» лінгвістичний експеримент може виявитися невдалим у разі інтра- та інтерфрастичної неактуалізації деяких референтів, що унеможлиблює зворотну реконструкцію первинної пропозиції.

Ключові слова: абсолютний дієприкметниковий / дієприслівниковий зворот, «альтернативний» лінгвістичний експеримент, об'єктний дієприкметниковий зворот, первинна пропозиція, преференціальна опція, синонімічний трансформ.

В статье выделены абсолютные пре-, интер- и постпозитивные грамматизированные и типичные аграмматизированные (устоявшиеся в речи и неустоявшиеся в языке) причастные и деепричастные обороты и постпозитивные объектные причастные обороты, которые определяются как синонимические придаточные высказывания с имплицитно-эксплицитной предикацией с главной лексемой причастием / деепричастием с темпоральным, причинно-следственным, условным и экспликативным семантическими значениями. Анализированные конструкции рассматриваются как синонимические одно- и двубазовые трансформы первичной придаточной пропозиции в рамках функционально-семантического макрополя, содержащего микрополя первичной пропозиции и семантически и синтаксически нюансированных приближающейся, приблизительной, близкой, подобной и ко(н)текстуально адекватной структур. Последняя актуализируется в виде компрессируемой речевой инновации – синонимической причастной или деепричастной преференциальной опции. Целью статьи является выделение семантико-синтаксических типов синонимических абсолютных при-

частных / деепричастных оборотов и объектных причастных оборотов и обоснование их ко(н)текстуальной пертинентности. С помощью метода обратной реконструкции (речь → язык) виртуальных трансформационных процессов идентифицируются члены синонимического ряда и путём «альтернативного» лингвистического эксперимента определяется степень их ко(н)текстуальной пертинентности. Выявляется, что автор актуализирует исследуемые конструкции для облегчения или усложнения интерпретации сообщения реципиентом в зависимости от определённого прагматического планирования повествования, коммуникативной интенции и идиостилевых особенностей. Доказывается, что «альтернативный» лингвистический эксперимент может оказаться неудачным в случае интра- и интерфрастической неактуализации некоторых референтов, что делает невозможной обратную реконструкцию первичной пропозиции.

Ключевые слова: абсолютный причастный / деепричастный оборот, «альтернативный» лингвистический эксперимент, объектный причастный оборот, первичная пропозиция, преференциальная опция, синонимический трансформ.

У цій статті підрядні висловлення поліпредикативних конструкцій розглядаємо як одно- (з одним трансформаційним термінальним ланцюжком) та двобазові (з двома та більше трансформаційними термінальними ланцюжками) компресовані трансформи первинної (стрижневої) підрядної пропозиції – члена синонімічних рядів у межах функціонально-семантичного макрополя (далі – ФСМ) синтаксичної синонімії (далі – СС).

Метою статті є виокремлення семантико-синтаксичних типів синонімічних абсолютних дієприкметникових / дієприслівникових зворотів і об'єктних дієприкметникових зворотів та обґрунтування їхньої ко(н)текстуальної (лінгвістичної та ситуативної) пертинентності. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань: побудувати структурні типології дієприкметникових / дієприслівникових синонімічних мовленнєвих інновацій; виявити семантичні значення первинної та актуалізованої структури; визначити ступінь ко(н)текстуальної пертинентності всіх членів синонімічного ряду в межах ФСМ.

У цьому дослідженні використано метод зворотної (фізичне → афізичне, мовлення → мова) реконструкції віртуальних трансформаційних процесів та «альтернативний» лінгвістичний експеримент з метою обґрунтування ко(н)текстуальної пертинентності актуалізованої синонімічної структури та неадекватності в поданому ко(н)тексті інших членів синонімічного ряду.

Більшість лінгвістів розглядають безсполучникові побудови з абсолютними дієприкметниковими та (рідше) дієприслівниковими зворотами як монопредикативні структури із вторинною предикацією [Гак, 2000, с. 189; Borillo, 2006, р. 3; Hernández, 2010, р. 9; Mouret, 2011, р. 52 та ін.], незавершеною предикативністю [Степанов, 1989, с. 393], додатковою предикативністю [Прияткина, 1983, с. 19–38; Рылов, 1991, с. 35], імпліцитною предикативністю [Золотова, 1973, с. 193; Старикова, 1074, с. 82], напівпредикативністю [Камынина, 1981, с. 29; Шмелева, 1980, с. 133]. Зокрема П.І. Заславська визначає абсолютну дієприкметникову конструкцію як «групу слів, що має власний суб'єкт дії, який не збігається з підметом речення, до складу якого входить такий дієприкметниковий зворот» [Заславская, 1978, с. 224]. Б. Куллан зазначає, що абсолютна предикативна конструкція є цільною, але не має повної незалежності, оскільки становить відокремлений елемент висловлення, відділений від його синтаксичного ядра [Kulland, 2008, р. 18]. Таким чином, абсолютні звороти містять окремі предикативні відношення, тобто «виступають альтернативою» [Богоявленская, Нелюбина, 2015, с. 27] підрядних висловлень. Однак такі «предикативні відношення неповноцінні, тому що процес у них виражений неособовою формою дієслова» [Гак, 2000, с. 190]. Зв'язок із «приймаючим» [Borillo, 2006, р. 3] висловленням здійснюється без з'єднувального слова, отже, семантика відношень між абсолютними дієприкметниковими конструкціями і головним висловленням імпліцитна.

Ю.В. Богоявленська підкреслює, що ядром абсолютної конструкції є дієприкметник (або рідше – дієприслівник), що становить синкретичну частину мовлення, в якій переплітаються ознаки дієслова і прикметника / прислівника. В абсолютному вживанні дієприкметник або дієприслівник максимально функціонально наближаються до предиката, але вони не здатні повні виконувати функцію дієслова, вираженого в особовій формі [Богоявленская, 2014, с. 16–17]. Отже, йдеться не про дієприкметникове / дієприслівникове вислов-

лення, а про дієприкметникову / дієприслівникову конструкцію з власним суб'єктом дії, що пов'язана з «приймаючим» висловленням обставинними темпоральними, причинними, умовними та експлікативними відношеннями. На думку К. Ено, абсолютна конструкція є дієприкметником у пасивній формі з квазігерундіальною функцією [Henault, 2012, p. 96].

М.С. Гуричева розглядає абсолютні звороти як конструкції, що «служать для скорочення складнопідрядного речення» [Гуричева, 1973, с. 356]. На погляд О.А. Роніної, «семантична незалежність та здатність непрямо виражати логічно завершене судження, з одного боку, і структурна схожість із синтаксичними конструкціями з повноцінною предикативністю, з іншого боку, – такі особливості абсолютного звороту дозволяють бачити в ньому переоформлене речення, а у включаючій поверхневій структурі – результат конденсації як мінімум двох ядерних одиниць, що визначає поліпредикативність ускладненого зворотом речення і неможливість його беззастережного віднесення до класу простих речень» [Ронина, 2004, с. 23].

М. Гревісс вважає, що дієприкметник формує абсолютне дієприкметникове висловлення, яке дорівнюється обставинному висловленню та залишається граматично незалежним від головного висловлення [Grévisse, 2008, p. 803]. Н.М. Штейнберг використовує термін «la proposition participiale absolue» (абсолютне дієприкметникове речення), тобто розуміє під абсолютною дієприкметниковою конструкцією не просто «групу слів», «особливий зворот», а безсполучникове підрядне висловлення [Штейнберг, 1972, с. 135]. Аналогічної думки дотримується Л.І. Ілія [Илия, 1962, с. 272]. Н.І. Гусар зазначає, що абсолютна конструкція, виявляючи близькість як до речення, так і до словосполучення, має низку специфічних граматичних рис, тому не може бути ототожнена з жодним із них, але становить проміжне утворення, що дослідниця визначає як залежне неособово-дієслівне речення, яке функціонально дорівнює підрядному реченню [Гусар, 2002, с. 5, 16]. Н.Ф. Іртенєва також розглядає абсолютні конструкції як висловлення, враховуючи їхню здатність виконувати певні комунікативні функції [Иртенєва, 1969, с. 112].

Поліпредикативні висловлення (далі – ППВ) із синонімічною підрядною частиною з дієприкметниковою та дієприслівниковою головними лексемами в цьому дослідженні поділяємо на: а) полісуб'єктні структури з абсолютними дієприкметниковими та дієприслівниковими зворотами; б) полісуб'єктні конструкції з об'єктними (тими, що належать до прямого або непрямого додатків) дієприкметниковими зворотами.

Мовознавці не виділяють об'єктні дієприкметникові звороти як окремий вид підрядних конструкцій. Утім вони мають ознаки, що відрізняють їх від абсолютних зворотів: а) абсолютні конструкції будуються за моделями S (підмет) + Ppr / p (дієприкметник теперішнього / минулого часів), P pr / p або (D) (déclencheur) (термін М. Шаролля [Charolles, 2002, p. 127]) (прийменниковий або адвербіальний стимулятор ідентифікації референта) S + G pr / p (дієприслівник теперішнього / минулого часів), G pr / p (дієприслівник теперішнього або минулого часів), G p + S; об'єктні – за моделлю Ppr / p + C (додаток); б) абсолютні звороти займають ініціальну, медіальну і фінальну позиції у ППВ, об'єктні дієприкметникові звороти – тільки фінальну позицію.

Грунтуючись на проведених дослідженнях у цій науковій розвідці визначаємо абсолютні дієприкметникові та дієприслівникові звороти й об'єктні дієприкметникові звороти як синонімічні підрядні висловлення з імпліцитно-експліцитною предикацією з головною лексемою дієприкметником / дієприслівником.

К. Мюллер зазначає, що актант дієприкметникового / дієприслівникового висловлення або співвідноситься з підметом головного висловлення як «частина – ціле» або позначає деталь загальної ситуації [Muller, 2012, p. 29].

Компресовані дієприкметникові підрядні висловлення, що характеризуються причинно-наслідковим семантичним значенням, завжди будуються за моделлю S + Ppr / p:

(1) *Personne n'ayant mis en doute cette affirmation, Philis n'eut pas à la démontrer sur-le-champ* [Peres, 1978].

У цитованому ППВ препозитивна дієприкметникова синтагма становить однобазовий трансформ причинно-наслідкової первинної підрядної пропозиції *comme personne n'avait mis en doute cette affirmation* або *personne n'avait mis en doute cette affirmation, donc...*, темпоральний план якої визначається в контактному ко(н)тексті. Вибір компресованої структу-

ри з відношеннями між суб'єктами дії «частина – ціле» відображає ідіостильові риси Ж. Перрека, оскільки в посттексті аналізованого прикладу та впродовж усього роману трапляється велика кількість кондесованих моно- та поліпредикативних конструкцій з дієприкметниковими зворотами:

Personne n'ayant mis en doute cette affirmation, Philis n'eut pas à la démontrer sur-le-champ. D'ailleurs, n'entendant même pas le créole, il avait pu constater déjà la valeur de ses harangues en petit nègre d'opérette.

*... Capaci Tabiki n'était qu'un petit dégrad créole, comptant une dizaine de carbets (...)
En temps normal, la population pouvait bien compter une trentaine de mulâtres miséreux travaillant «au fond» (...)*

У французькій художній прозі ХХ – початку ХХІ ст. трапляються причинно-наслідкові поліпредикативні мовленнєві інновації з абсолютним дієприкметниковим зворотом у теперішньому часі з імплікацією суб'єкта дії, що референтно маркується в контактному ко(н)тексті та узгоджується в роді і числі з дієприкметником. Ф. Ньовьо визначає такі структури як висловлення «з непрямым спарюванням, підрядна частина яких функціонує на трансфразитичному рівні» [Neveu, 1998, р. 191], при цьому актант підрядного висловлення співвідноситься з імплікованим суб'єктом дії головного висловлення як «частина – ціле»:

(2) *N'étant pas complètement rétablie, son état dépressif s'est aggravé au cours des autres grossesses* [Cardinal, 1965].

В ініціальній дієприкметниковій синтагмі наведеного ППВ інтерналізується актант (*elle*), експлікація якого здійснюється як у синонімічній конструкції (флексія дієприкметника минулого часу), так і у постпозитивному головному висловленні з повною предикацією (*son*). Непертинентність стрижневої причинно-наслідкової пропозиції *comme elle n'était pas complètement rétablie* або ж *elle n'était pas complètement rétablie, donc...* обумовлюється пре- та посттекстами, в яких актуалізуються поліпредикативні структури та подвійно експлікується актант у вигляді еквівалентної прономінальної анафори (*elle*):

Elle a une chose courante: elle a fait un choc post-puerpéral après son premier accouchement. (Comme elle n'était pas complètement rétablie / Elle n'était pas complètement rétablie, donc...) N'étant pas complètement rétablie, son état dépressif s'est aggravé au cours des autres grossesses. Chaque fatigue nouvelle, chaque contrariété n'a fait que l'enfoncer plus profondément dans sa dépression.

Дієприслівникові підрядні висловлення ((D) S + G pr / р та G р + S) із темпоральним семантичним значенням одночасності та передування подій, що «пов'язується з якимось фактом дійсності» [Ронина, 2004, с. 86], актуалізуються у вигляді конструкцій без темпорального маркера або з маркером-стимулятором (*une fois, à peine, aussitôt* тощо).

Наведемо приклади пре-, інтер- та постпозитивних дієприслівникових підрядних висловлень:

(3) *Le débauche était fort répandu et, la nuit venue, l'agitation pour des causes fort opposées était aussi importante que le jour* [Imbrohoris, 1989].

(4) *Passé la première inquiétude d'un si rapide départ et l'émotion devant tant de générosité et d'attentions, les René avaient repris leurs habitudes* [Gazier, 1999].

(5) *Sitôt William rentré, la poésie s'envolait* [Mirbeau, 1993].

(6) *Une fois ses compagnons partis, Rachel verrouilla de nouveau la porte d'entrée à double tour, vérifia que toutes les fenêtres étaient bien fermées et tira les rideaux sur la baie vitrée* [Sender, 2012].

Перші дві дієприслівникові структури становлять двобазові трансформи стрижневих підрядних пропозицій із семантичним темпоральним значенням передування подій, зворотню реконструйовані мікрополя віртуальних синонімічних рядів яких мають такий вигляд: *quand / lorsque la nuit venait* (стрижнева структура) → *la nuit venant* (приблизна структура) → *la nuit étant venue* (структура, що наближається) → *la nuit venue* (адекватна структура) (3); *quand / lorsque la première inquiétude... et l'émotion... étaient passées* (стрижнева структура) → *la première inquiétude... et l'émotion... étant passées* (приблизна структура) → *la première inquiétude... et l'émotion... passées* (близька структура) → *passé la première inquiétude... et l'émotion...* (ко(н)текстуально адекватна структура) (4). За допомогою методу «альтернативного» (термін Л.В. Щерби [Щерба, 2004, с. 275]) лінгвістичного експеримен-

ту, що полягає в підстановці всіх членів синонімічного рядка в аналізований ко(н)текст з метою визначення ступеня їхньої пертинентності, виявляємо, що непертинентність первинної пропозиції прикладу (3) пояснюється синтаксичною складністю контактного та дистантного ко(н)текстів; приблизна пропозиція не містить семи результативності, що актуалізується в аналізованій мовленнєвій інновації згідно з ідіостильовими особливостями автора; структура, що наближається, є ко(н)текстуально непертинентною, оскільки в інтра- та інтерфразичному ко(н)текстах спостерігається повторне введення дієслова-копули:

Il courtois les femmes dont la réputation était la plus mauvaise et découvrit les inépuisables ressources que Versailles possédait en ce domaine. Le débauche était fort répandu et, la nuit venue (quand la nuit venait, la nuit venant, la nuit étant venue), l'agitation pour des causes fort opposées était aussi importante que le jour. C'était un ballet incessant de chandelles qui montaient et descendaient les escaliers, se glissant dans les chambres et alcôves (...).

У прикладі (4) з типовою аграматизацією підрядного висловлення компресія обумовлена ідіостилем автора, який віддає перевагу монопредикативним або редукованим поліпредикативним конструкціям:

Il avait pensé à tout. (Quand la première inquiétude... et l'émotion... étaient passées, La première inquiétude... et l'émotion... étant passées, La première inquiétude... et l'émotion... passées) Passé la première inquiétude d'un si rapide départ et l'émotion devant tant de générosité et d'attentions, les René avaient repris leurs habitudes. Chacun dans son coin attendait le retour d'Alain Rachet. Mais, désormais ils attendaient (...) sans se demander si oui ou non il réparaitrait.

Непертинентність приблизної та близької полісуб'єктних структур відповідає комунікативному наміру автора побудувати когерентний дискурсивний фрагмент й афективно виділити один із компонентів висловлення. Порівнюючи *La première inquiétude d'un si rapide départ et l'émotion devant tant de générosité et d'attentions étant passées (passées)* та *Passé la première inquiétude d'un si rapide départ et l'émotion devant tant de générosité et d'attentions*, ми бачимо, що письменник акцентує в преференціальній опції головну лексему в препозиції з метою передати емоції персонажів і семантично нюансувати розповідь, актуалізуючи центральну конклюдивну сему; в інших конструкціях ідеться про констатацію факту, і головна лексема немовби «губиться» в розгалуженій системі лексичних складників висловлення.

Дієприслівникові підрядні мовленнєві інновації з темпоральними стимуляторами (5) та (6) становлять відповідно однобазовий *sitôt que William rentrait* (стрижнева пропозиція прикладу (5) та двобазовий *une fois que ses compagnons furent partis* (стрижнева пропозиція) → *une fois que ses compagnons partis* (близька структура) (6) трансформи, темпоральний план яких визначається в контактному ко(н)тексті.

Непертинентність первинної пропозиції прикладу (5) пояснюється ідіостилем автора, який актуалізує конденсовані дієприкметникові та дієприслівникові структури, та синтаксичною складністю посттексту:

Et le soir, en attendant William dans mon lit, exaltée par tout cet avenir de joies pures, je composais des vers. (...) Sitôt William rentré (Sitôt que William rentrait), la poésie s'envolait. Il m'apportait l'odeur lourde du bar, et ses baisers qui sentaient le gin avaient vite fait de casser les ailes à mon rêve.

Неадекватність у мовленні стрижневої та близької структур прикладу (6) зумовлена контактним ко(н)текстом у вигляді складного ППВ та реактуалізацією в пре- та посттекстах конектора підрядності *que*:

– *Il a fait semblant de dormir pour que tu t'arrêtes, oui! Un éclat de rire général lui répondit.*

Une fois ses compagnons partis (Une fois que ses compagnons furent partis, Une fois que ses compagnons partis), Rachel verrouilla de nouveau la porte d'entrée à double tour, vérifia que toutes les fenêtres étaient bien fermées et tira les rideaux sur la baie vitrée.

У цій статті виділяємо також дієприслівникові підрядні висловлення «з непрямым спарюванням», що вводяться темпоральними стимуляторами *une fois, à peine* тощо, в яких імплікується суб'єкт дії, референтно детермінований інтрафразично. Деякі лінгвісти вважають такий тип конструкцій архаїчними [Богоявленская, Нелюбина, 2015, с. 424; Штейнберг, 1972, с. 138]. Цікавим видається той факт, що досліджувані «архаїчні» структури найчастіше трапляються у французьких письменників кінця ХХ – початку ХХІ ст., зокрема у представників модернізму (С. Бекетт), що ставить під сумнів правомірність такого визначення:

(7) *Je profite tout de même de cette détente pour leur demander s'il me serait pas possible de me retirer les bracelets une fois arrivé à l'hosto* [Boudard, 1995].

(8) *Mais une fois bien prostré rien ne l'empêche de basculer sur l'un ou l'autre de ses deux flancs ou sur son unique dos et ainsi de gésir si l'une quelconque de ces trois postures devait s'avérer plus distrayante que l'une quelconque des trois autres* [Beckett, 1980].

(9) *À peine arrivée à la Maison rouge, Peter passa une tête dans son bureau* [Sender, 2012].

У наведених прикладах із синонімічними дієприслівниковими пре- та постпозитивними висловленнями імпліковані актанти детермінуються в головних та підрядних висловленнях з експліцитною предикацією: (7) – *je* (я), *me* (мені); (8) – *l'* (йому), *ses, son* (його); (9) – *son* (її). При цьому узгодження неактивного суб'єкта дії з Рр дозволяє визначити його стать: чоловіча для перших двох прикладів; жіноча – для останнього прикладу.

Стрижнева та близька структури двобазового трансформу (8) (*une fois qu'il est bien prostré й une fois que bien prostré*) видаються непертинентними в поданому контактному ко(н)тексті, оскільки реалізована мовленнєва інновація із СС становить багатоконпонентну поліпредикативну складносурядно-складнопідрядну побудову з інтрафрастично реактуалізованим конектором *que*.

Первинні та близькі структури синонімічних трансформів прикладів (7) та (9) (*une fois que je serai arrivé, une fois qu'arrivé..., à peine fut-elle arrivée à la Maison rouge que, à peine qu'arrivé...*) містять конектор *que* – семантично та синтаксично надлишковий у дискурсивних фрагментах, в яких актуалізуються займенники *qui / que*; до того ж первинна пропозиція прикладу (9) *à peine fut-elle arrivée à la Maison rouge que* ускладнена інверсією та формою попереднього минулого часу, а структура, що наближається *à peine qu'elle fut arrivée...,* також є «перевантаженою» конектором *que* та складним минулим часом. Отже, автор синтаксично «розвантажує» висловлення, яким передують складнопідрядні та складносурядні мовленнєві інновації:

(7) *Après cette déclaration, s'installe entre nous cette espèce de complicité douteuse qui s'établit entre les poulets et leurs clients. À mon corps défendant, certes, je suis pas en état de poursuivre ce dialogue fait d'allusions, de plaisanteries à usage interne de ceux qui se trouvent sur les mêmes champs de bataille. Je profite de cette détente pour leur demander s'il me serait pas possible de me retirer les bracelets une fois arrivé (une fois que je serai arrivé, une fois qu'arrivé) à l'hosto.*

(9) *En prenant la route de l'école, elle se dit qu'elle n'avait désormais d'autre choix que de faire du porte à porte chez la quarantaine de toubibs de la liste. Une autre idée, bien plus intelligente, germa. Lorsqu'elle confia Sacha à Carol, l'aide scolaire, l'idée avait pris corps. Elle renonça encore une fois à prendre le vélo et continua en voiture. (...) (À peine fut-elle arrivée..., À peine qu'elle fut arrivée..., À peine qu'arrivé...) À peine arrivée à la Maison rouge, Peter passa une tête dans son bureau.*

Синонімічні підрядні висловлення з абсолютним дієприслівниковим зворотом теперішнього часу, в яких «ідея часу пов'язана з вказівкою на процес або стан» [Ронина, 2004, с. 86], рідковживані в сучасній французькій художній прозі. У таких структурах імплікується актант, який відновлюється або ні з дистантного ко(н)тексту:

(10) *En remontant vers la ligne de chemin de fer, il avait deux autres bouts de terrain à lui où il plantait ses pommes de terre et puis, à deux kilomètres plus loin près du passage à niveau sur la route de Bois commun, un petit carré de vigne contre la voie ferrée d'un train qui ne passe plus depuis des lustres* [Boudard, 1995].

Умовне семантичне значення поліпредикативної мовленнєвої інновації виводиться з дистантного ко(н)тексту, при цьому імплікований референт залишається суб'єктом дії з «довільною референцією» [Molinier, 2005, р. 202]. Отже, зворотна реконструкція первинної структури однобазового трансформу з дієприслівниковою головною лексемою видається неможливою, тобто аналізована преференціальна опція є прикладом провалу «альтернативного» лінгвістичного експерименту:

En remontant vers la ligne de chemin de fer, il avait deux autres bouts de terrain à lui où il plantait ses pommes de terre et puis, à deux kilomètres plus loin près du passage à niveau sur la route de Bois commun, un petit carré de vigne contre la voie ferrée d'un train qui ne passe plus depuis des lustres. Avec ça, il faisait sa piquette, un petit tonneau à consommer dans l'année.

Monter jusqu'à la vigne ça représentait une expédition. Le dab empruntait la carriole aux Jourdieux pour transporter son matériel. Il a dû m'emmener avec lui quand j'avais quatre ou cinq ans.

Стрижнева структура цитованої синонімічної конструкції може мати такий вигляд: *si on remontait, les gens, les villageois remontaient, nous remontions*. Складний процес підйому до залізної дороги, описаний у посттексті, дозволяє інтерпретувати аналізовану структуру як умовну (за умови, якщо...). Стосовно недетермінованого актанта наявність іншого, «самореферентного», [Charolles, 2002, р. 196] персонажа (*je*) дає змогу припустити, що він імплікує себе + свого батька (*le dab*) або узагальненого (люди) чи більш конкретизованого (мешканці села) референта.

Об'єктні дієприкметникові синонімічні підрядні висловлення, що завжди перебувають у постпозиції щодо головної частини ППВ, характеризуються експлікативним семантичним значенням:

(11) *Le vizir félicita le jeune Bak devenu son secrétaire particulier* [Jacq, 1994].

Фінальне дієприкметникове висловлення (11) становить двобазовий трансформ первинної експлікативної структури. Синонімічні мікрополя ФСМ аналізованого прикладу такі: *qui était devenu son secrétaire particulier* (стрижнева структура) → *étant devenu...* (структура, що наближається) → *devenu...* (адекватна структура). За допомогою «альтернативного» лінгвістичного експерименту визначимо ступінь ко(н)текстуальної пертинентності всіх членів синонімічного ряду:

(11) *Le vizir félicita le jeune Bak devenu (qui était devenu, étant devenu) son secrétaire particulier. L'adolescent, scrupuleux et travailleur, ne tolérait aucune inexactitude dans la rédaction des documents officiels; aussi Pazair lui confiait-il le soin d'examiner décrets et communications, afin de demeurer irréprochable aux yeux des responsables et de la population.*

Стрижнева структура, темпоральний план якої детермінується в ко(н)тексті, є непертинентною, оскільки, з одного боку, у посттексті наявні синтаксично складні ППВ; з іншого боку, письменник реалізує компресовані синонімічні конструкції з імплікацією дієслова-копули *étant* та з різними головними лексемами, що становить одну з характеристик його ідіостилю.

Проведене дослідження одно- та двобазових синонімічних трансформів з дієприкметниковою / дієприслівниковою головними лексемами підрядної первинної пропозиції дозволяє зробити висновок, що автор реалізує абсолютні дієприкметникові / дієприслівникові звороти та об'єктні дієприкметникові звороти з метою полегшити або ускладнити інтерпретацію повідомлення адресатові згідно з певною комунікативною інтенцією або ідіостильовими характеристиками. Реципієнт, зі свого боку, залучає стратегії зворотної реконструкції трансформаційних процесів та «альтернативний» лінгвістичний експеримент (який може виявитися невдалим у випадку актуалізації ко(н)текстуально недетермінованих референтів) для розпізнавання авторського наміру та інтерпретації поданої інформації.

Перспективою цього дослідження є комплексний (структурний, семантичний, прагматичний, когнітивний та стилістичний) аналіз моно- та полісинонімічних дієприкметникових та дієприслівникових мовленнєвих інновацій різних стилів сучасної французької мови.

Список використаної літератури

Богоявленская Ю.В. Синтаксические особенности абсолютных причастных конструкций (на материале французских газетных текстов). *Актуальные вопросы переводоведения и практики перевода*. 2014. Вып. 5. С. 15–23.

Богоявленская Ю.В., Нелюбина М.С. Корпусное исследование французских абсолютных причастных конструкций. *Гуманитарный вектор. Серия «Филология. Востоковедение»*. 2015. № 4 (44). С. 39–48.

Гак В.Г. Теоретическая грамматика французского языка. М.: Высшая школа, 2000. 1220 с.

Гурычева М.С. Синтаксис. *Сравнительно-сопоставительная грамматика романских языков: Проблема структурной общности* / под ред. М.С. Гурычевой. М.: Наука, 1972. С. 337–404.

Гусар Н.І. Структура та функції абсолютної дієприкметникової конструкції у середньоанглійській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук. К., 2002. 21 с.

- Заславская П.И., Алямская Н.В. Грамматика французского языка. М.: Высшая школа, 1978. 323 с.
- Золотова Г.А. Очерк функционального синтаксиса русского языка. М.: Наука, 1973. 351 с.
- Илия Л.И. Синтаксис современного французского языка. М.: Издательство литературы на иностранных языках, 1962. 280 с.
- Иртеньева Н.Ф., Шапкин А.П., Блох М.Я. Структура предложения в английском языке. М.: Высшая школа, 1969. 160 с.
- Камынина А.А. Связь полупредикативной функции и глагольности причастий. *Вестник Московского университета. Серия 9: Филология*. 1981. № 6. С. 28–33.
- Прияткина А.Ф. Осложнённое простое предложение. Владивосток: Издательство Дальневосточного университета, 1983. 107 с.
- Ронина Е.А. Моделирование косвенно-предикативных конструкций с неличными формами глагола: семантико-синтаксический и коммуникативно-прагматический аспект: дис. ... канд. филол. наук. Омск, 2004. 158 с.
- Рылов Ю.А. Синтаксические связи слов как иерархическая система. *Современные проблемы романстики: семантика, прагматика, синтаксис. Тезисы докладов 6-ой Всесоюзной конференции по романскому языкознанию*. Москва – Воронеж: Институт языкознания Академии наук СССР; Воронежский государственный педагогический институт, 1991. С. 34–35.
- Старикова Е.Н. ИмPLICИТНАЯ предикативность в современном английском языке. К.: Вища школа, 1974. 142 с.
- Степанов Ю.С. Индоевропейское предложение. М.: Наука, 1989. 248 с.
- Шмелёва Т.В. Пропозиция и ее репрезентации в предложении. *Вопросы русского языкознания: Проблемы теории и истории русского языка* / под ред. К.В. Горшковой. М.: Издательство МГУ, 1980. С. 131–137.
- Штейнберг Н.М. Грамматика французского языка. Синтаксис простого и сложного предложения. Л.: Просвещение, 1972. 240 с.
- Charolles M. La référence et les expressions référentielles en français. Paris: Éditions Ophrys, 2002. 285 p.
- Щерба Л.В. Языковая система и речевая деятельность. М.: Едиториал УРСС, 2004. 432 с.
- Beckett S. Compagnie. Paris: Éditions de Minuit, 1980. 24 p.
- Borillo A. Quelques structures participiales de valeur temporelle en prédication seconde. *Travaux Linguistiques du Cerlico*. 2006. Vol. 23. P. 1–16.
- Boudard A. Mourir d'enfance. Paris: Robert Laffont, 1995. 209 p.
- Cardinal M. La souricière. Paris: René Julliard, 1965. 224 p.
- Gazier M. Le merle bleu. Paris: Éditions du Seuil, 1999. 240 p.
- Grévisse M., Goosse A. Le Bon Usage: grammaire française refondue par André Goosse, 14-e édition. Éditions De Boeck Université: De Boeck & Larcier s.a., 2008. 1584 p.
- Henault C. Prédication principale et prédication secondaire : entre formes verbales finies et formes paraverbales (confrontation du français et du russe). *Les formes non finies du verbe. Travaux linguistiques du CERLICO*. 2012. No. 20. P. 91–108.
- Hernández D.G. La traduction français-espagnol des constructions absolues dans la presse. *Synergies Espagne*. 2010. No. 3. P. 95–106.
- Imbrohoris J.-P. Marion du Faouët. Paris: Éditions Grasset et Fasquelle, 1989. 278 p.
- Jacq Ch. La justice du vizir. Paris: Librairie Plon, 1994. 379 p.
- Kulland B. Les constructions participiales du français et leurs traductions norvégiennes correspondantes. Masteroppgave: University of Oslo, 2008. 93 p.
- Mirbeau O. Le journal d'une femme de chambre. Paris: Bookking International, 1993. 416 p.
- Molinier C. Sur les constructions causatives figées du français. *Linx: Le semi-figement. Revue des linguistes de l'Université Paris Ouest Nanterre la Défense*. 2005. No. 53. P. 197–216.
- Mouret F. Deux types de constructions absolues dans La Jalousie de Robbe-Grillet. *L'information grammaticale*. 2011. No. 128. P. 51–56.
- Muller C. Participe présent, conjonction et construction du sujet. *Travaux Linguistiques du Cerlico: Les formes non finies du verbe-2*. 2012. No. 19. P. 19–36.

- Neveu F. Études sur l'apposition. Aspects du détachement nominal et adjectival en français contemporain, dans un corpus de textes de J.-P. Sartre. Paris: Honoré Champion Éditeur, 1998. 286 p.
- Perec G. La vie mode d'emploi. Paris: Hachette, 1978. 706 p.
- Sender E. Le sang des dauphins noirs. Paris: Éditions XO, 2012. 412 p.